

Wijze lessen uit het noorden

S. Akerboom

Deze rubriek wordt periodiek verzorgd door het ministerie van Financiën.
s.c.akerboom@minfin.nl

Een van de grootste economische uitdagingen in de EU is verhoging van de groei van de arbeidsproductiviteit. Een aantal noordelijke EU-lidstaten zijn een voorbeeld.

Tabel 1 laat zien dat de groei van de arbeidsproductiviteit in een aantal noordelijke EU-lidstaten (Denemarken, Zweden en Finland) sinds halverwege de jaren negentig ruim boven die van Nederland ligt (ministerie van Financiën, 2005).

In termen van niveau van de arbeidsproductiviteit behoort Nederland nog steeds tot de wereldtop. De goede prestatie van de noordelijke lidstaten is gedeeltelijk terug te voeren op 'catching-up'. De achterblijvende groei in Nederland kan verder verklaard worden door de specifieke sectorstructuur en de relatief sterke werkgelegenheidsgroei in Nederland.

Recent onderzoek van de Europese Centrale Bank (Annenkov & Madaschi, 2005) laat zien dat de toepassing van informatie- en communicatietechnologie een belangrijke verklaring is voor de hoge arbeidsproductiviteitsgroei in de noordelijke lidstaten.

Finland en in mindere mate Zweden hebben geprofiteerd van de sterk aanwezige ict-producerende industrie in die landen (respectievelijk Nokia en Ericsson en aanverwante bedrijven). Kapitaalverdieping, zowel via investeringen in ict als overige investeringen, was de belangrijkste motor voor de Deense arbeidsproductiviteitsgroei. Maar vooral de efficiëntiewinst in de ict-gebruikende sectoren (totale factorproductiviteit ofwel tfp) in Finland, Zweden en Denemarken leverden een grotere bijdrage aan de groei van de arbeidsproductiviteit dan in de drie grootste Europese landen. Uit eerder CPB-onderzoek (2001) voor Nederland blijkt dat een aanzienlijk deel van de arbeidsproductiviteitsgroei te verklaren is uit tfp-groei door ict-gebruik. Maar profiteert Nederland wel optimaal van de mogelijkheden of laat ons land kansen liggen?

Een studie van de Economist Intelligence Unit (2004) suggereert dat Nederland niet onderdoet voor de rest van Europa op ict-gebied, maar wel achterblijft bij de Scandinavische landen. De onderzoekers maken een onderscheid naar de kwaliteit van 'harde' infrastructuur voor ict, en zachte infrastructuur ofwel 'ict-enablers'. De eerste categorie omvat de fysieke infrastructuur, maar ook de kwaliteit van internetverbindingen, de ontwikkeling van e-business en e-commerce en internetpenetratie. Onder de enablers vallen bijvoorbeeld concurrentie op de ict-markt, vaardigheden van de beroepsbevolking en de kwaliteit van ict-ondersteunende diensten.

Tabel 1. Groei van de arbeidsproductiviteit (per uur) (in procenten)

	Nederland	Zweden	Finland	Denemarken	Eurogebied	VS
gemiddelde groei (1995-2004)	0,6	2,4	2,3	1,3	1,4	2,5

Bron: OESO-database arbeidsproductiviteit.

Tabel 2. Ranglijst kwaliteit harde infrastructuur en enablers voor ICT

ict-infrastructuur		ict-enablers	
1.	Verenigde Staten	1.	Denemarken
2.	Zweden	2.	Verenigd Koninkrijk
3.	Denemarken	3.	Australië
4.	Singapore	4.	Zweden
5.	Noorwegen	5.	Hong Kong
6.	Zwitserland	6.	Canada
7.	Hong Kong	7.	Finland
8.	Nederland	8.	Noorwegen
9.	Canada	9.	Verenigde Staten
10.	Finland	20.	Nederland

Bron: Economist Intelligence Unit.

Wat betreft ict-enablers scoort Nederland weliswaar bovengemiddeld op het gebied van levenslang leren in Europees perspectief, maar blijft achter bij Zweden, Finland en Denemarken. Ook wat opleidingsniveau betreft zijn in Nederland verbeteringen mogelijk: het percentage hoogopgeleiden is aanzienlijk lager dan in de noordelijke lidstaten en het percentage jongeren zonder startkwalificatie voor de arbeidsmarkt is zorgwekkend. Verder is er mogelijk winst te behalen door het wegnemen van barrières voor het opstarten van jonge innovatieve bedrijven. Zo is risicokapitaal in Zweden, Denemarken en Finland ruimer voorradig dan in Nederland. Ter verbetering van de samenwerking tussen universiteiten en bedrijfsleven verdient het Finse Nokia-model aandacht. Samenwerking tussen universiteiten en bedrijfsleven zorgt voor snellere toepassing van onderzoek in producten, waardoor de opgedane kennis meteen toegevoegde waarde oplevert.

De aanpak van vroegtijdig schoolverlaten en het bevorderen van hoger onderwijs hebben in Nederland reeds een hoge prioriteit. Verder gaat een positief effect uit van maatregelen ter verbetering van het ondernemingsklimaat, flexibilisering van de arbeidsmarkt, meer concurrentie en de reductie van administratieve lasten. Effecten op de groei van de arbeidsproductiviteit zijn echter pas op termijn zichtbaar. ■

Steef Akerboom

Literatuur

CPB (2001) Sectorale arbeidsproductiviteit op middellange termijn. Den Haag.
Annenkov, A. & C. Madaschi (2005) Labour productivity in the Nordic EU-countries: a comparative overview and explanatory factors 1980-2004, ECB, Occasional Paper series no. 39. Frankfurt.
Economist Intelligence Unit (2004) Reaping the benefits of ICT. Londen.
Ministerie van Financiën (2005) Lessen uit de Nordics. Den Haag.